

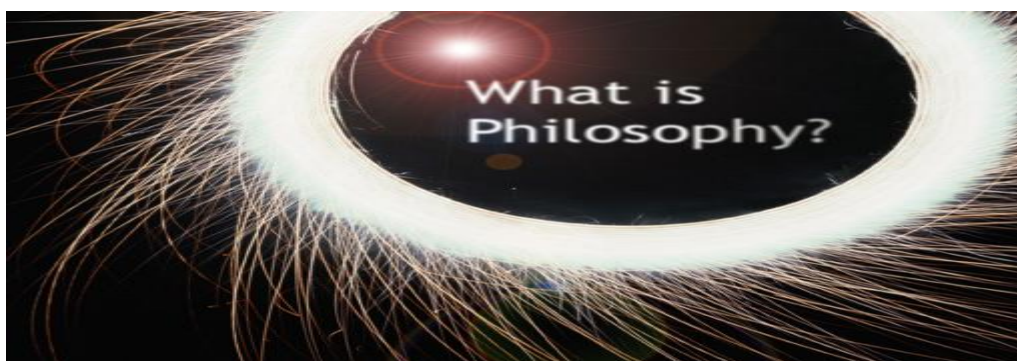
Filosofi i skolen

Filosofi er et stort tema som det finnes svært mye litteratur om. Fokuset vil ligge på hvordan filosofi kan fungere som fag og eller metode i dagens skole og lærerens rolle i denne sammenheng. Arbeid med filosofi er også tett bundet sammen med etiske og moralske spørsmål, derfor vil jeg se på dette. Innen temaet filosofi med barn finnes det mange skoler, alle jobber slik de mener er best og riktigst.

Et problem som kan bli synlig om filosofi skal innføres som eget fag er mangelen på kvalifiserte lærere. Å undervise i filosofi krever at læreren selv er trygg på hvor han/ hun står etisk og filosofisk. Det kreves ikke dype filosofihistoriske kunnskaper, men trening i å tenke og formulere seg filosofisk vil imidlertid være viktig.

Hva er filosofi?

Å definere begrepet filosofi er ingen enkel oppgave, spørsmålet er i seg selv et filosofisk spørsmål. Den er så vidtspennende, med så mange retninger og variasjoner. Det første jeg vil slå fast er forskjellen mellom å lære om filosofi og lære å filosofere. Det er gunstig å kunne litt om filosofihistorie, men viktigst er å tilegne seg egenskapen å kunne filosofere selv. Selve ordet filosofi er sammensatt av to ord; filos = elsker, venn, vennlig, glad i og sofia = kunnskap, visdom. En filosof er altså en som elsker visdommen. Man kan også si at filosofi er tenking om tenkingen.

Kan barn filosofere?

Historisk perspektiv

Tilbake til antikkens Hellas. Det var på dette tidspunkt ikke noe skille mellom vitenskap og filosofi. Evnen og lysten til å filosofere, finne ut, få oversikt og innsikt var utgangspunkt for ny viten, og er det den dag i dag. Dette i seg selv taler for at barn burde trenes i å filosofere. Filosofi har imidlertid vært et fag preget av enkeltindivider med ulike meninger om hvem som kan og bør filosofere. Platon mente at filosofering bare var for de få, Kant derimot mente det motsatte; filosofering var for alle.

Vi må frem til Kierkegaard (1813 – 1855) og Freud (1856-1939), for å finne filosofer som skiller seg ut i forhold til barn og filosofi. Kierkegaard hadde en eksistensiell fastholdelse av barndommen, han mislikte voksenlivets fornuft og teori. Barnets åpne sinn og undring over livet tiltalte han. Han håpet at om barna kunne holde fast på denne holdningen, ville de bli virkelige mennesker, være voksne og ansvarlige og samtidig ha barnets nysgjerrighet i

behold. Freud hadde en mer analytisk fokusering på barndommen. Med sine psykoanalyser viste han hvor viktig barndommen var for det voksne liv og hvor viktig filosofering var, også for barn. Jean Piaget (1896-1980), pedagog og opptatt av det filosofiske spørsmålet om hvordan kunnskap dannes. Dette undersøkte han bl.a. ved å stille barn dype filosofiske spørsmål. Til tross for valg av metode hadde han liten tro på at barn var i stand til å filosofere. I hans utviklingssystem var det først i 4. nivå at mennesket ble i stand til å filosofere, altså bare velutdannede voksne.

Nyere filosofer og tanker

Matthew Lipman

Matthew Lipman

(1922 – 2010)

Den amerikanske professoren Matthew Lipman erfarte at hans studenter var lite flinke til å tenke selv og ytre og begrunne sine meninger. Han mente noe måtte være veldig galt med deres tidligere skolegang. Han satte i gang forsøk med filosofering med barn.

I starten holdt han fast ved Piagets oppfating, men endret den snart når han så hvor mye barn hadde å komme med i diskusjoner. Lipman jobbet på den måten at man leste en filosofisk tekst først, for så å arbeide med spørsmål knyttet til innholdet. For å gjøre dette tilgjengelig for alle barn har han utviklet en stor samling filosofiske tekster og manualer for læreren. Det beste, slik Lipman ser det, er å sette av et par timer i uka til å lese tekstene og samtale om dem.

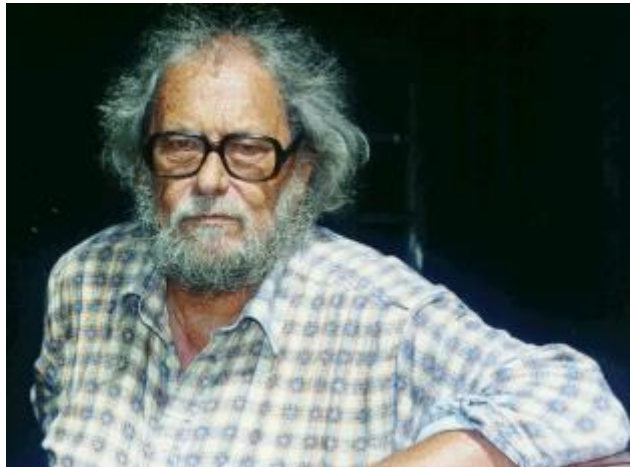
Gareth B. Matthews

(1929 – 2011)

Gareth B. Matthews er en annen amerikaner. Han er kollega av Lipman, men har også arbeidet selvstendig med egne prosjekter. Tekstene hans er inspirerende og lettlesle og han har en spesiell evne til å oppdage det filosofiske i barns spørsmål og uttalelser. Han ser ikke på barn som noen som er på vei til å bli betydningsfulle, de er betydningsfulle, på mange måter også viktigere personer enn de noen gang vil bli som voksne.

Per Jespersen

(? - 2011)

Per Jespersen er en dansk filosof med lang erfaring i å filosofere med barn. Han mener filosofi vil være det samme for barn som den har vært for vitenskapen, grunnlaget for veien videre. Jespersen er enig med Lipman at det er noe veldig feil med skolene, men han er ikke enig i metodene han benytter. Jespersen ønsker å vise barna veien til "engasjement for sitt eget liv". For å komme dit må det mystiske og metafysiske forbindes, noe som kan oppnås gjennom arbeid med kunst og litteratur.

Hva vil vi finne ut? – det som er godt!

Filosofiske spørsmål og problemstillinger har svært ofte etisk og moralsk innhold. De store etiske spørsmålene er det nettopp filosofer som arbeider med, så derfor må det i mine øyne henge sammen andre veien også. For å jobbe med filosofi må man også jobbe med etiske spørsmål, og skal man jobbe med etikk er det nærliggende å jobbe filosofisk.

Hva er etikk og moral?

Ordene etikk og moral betyr på sett og vis det samme. Etikk kommer fra det greske ethos, moral fra det latinske mos, begge betyr skikk og bruk. I dag legger vi imidlertid ulikt

innhold i de to begrepene. "Moralen kommer først og fremst til uttrykk gjennom det vi gjør, etikk handler om regler og kjennetegnene vi bruker i de moralske vurderingene. Etikken kommer først og fremst til syne gjennom det vi tenker. Etikk handler om å ta stilling til problemer, reflektere, vurdere og bedømme.

Innenfor etikk er det to hovedmåter å arbeide på, med en normativ eller deskriptiv synsvinkel. Med en deskriptiv synsvinkel undersøker man hva "alle andre" gjør, og trekker den slutningen at det flertallet gjør gir grunnlag for hva vi skal gjøre. Med en normativ synsvinkel prøver vi å finne ut hva som er rett og galt, hva som er godt, hva vi bør gjøre og hvilke normer vi bør følge. Det er den normative synsvinkelen jeg vil ta med meg videre i oppgaven og i arbeidet med filosofi. Vi vil finne ut hva som er bra, vi vil gjøre det som er godt.

Etikkens og moralens plass i filosofien

De første filosofer, Sokrates, Platon og Aristoteles, var også store etiske tenkere. Mennesket har til alle tider tenkt gjennom etiske og moralske spørsmål, det er en forutsetning for at et samfunn kan kunne bestå. Vi må ha regler for hvordan vi skal leve sammen og behandle hverandre. I nyere tid her i vesten er det særlig to retninger som har dominert. Den jødisk-kristne og den gresk-romerske kulturen, som jeg følger videre.

For Sokrates og Platon var det ofte de etiske spørsmålene som stod i sentrum. Spørsmål om rettferdighet, kjærlighet, mot, hva som er godt og rett å gjøre. Sokrates mente at den som i sitt indre vet hva som er rett, han vil også gjøre rett. Den som handler galt er uvitende

og må føres til innsikt. Aristoteles la til en faktor til. Det er ikke nok å vite hva som er rett, man må også ha vilje til å gjøre rett. Med vilje menes karakterstyrke og besluttsomhet. Aristoteles trekker fornuften inn i tillegg til viten og peker på at dette er noe som kan trenes opp.

Hva har så dette med filosofi i skolen å gjøre?

Dersom man kan jobbe filosofisk med etiske spørsmål kan elevene trenes opp til å bli flinke til å vurdere selv hva som er rett og galt. Mange elever har kontakt med voksne først og fremst på skolen, og da er det gjennom lærerne elevene må få overlevert etiske og moralske tradisjoner og holdninger. I tillegg er det viktig at vi hele tiden har fokus på hva vi vil finne ut. Vi tror det finnes et svar på nesten alle spørsmål, men vi vet ikke. Likevel er det alltid verdt å prøve å finne ut hva som er rett og godt.

